

Uchwała Nr XXVII/202/2016
Rady Miejskiej w Chojnie
z dnia 27 października 2016 r.

w sprawie zatwierdzenia „Planu Odnowy Miejscowości Grabowo na lata 2016 –2022”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446, poz. 1579) oraz §10 ust. 2 pkt 2 lit. b Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 (Dz. U. z 2013 r. poz.501), Rada Miejska w Chojnie uchwala, co następuje:

- § 1. Zatwierdza się i przyjmuje do realizacji „Plan Odnowy Miejscowości Grabowo na lata 2016 - 2022”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Chojna.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodniczący Rady

Piotr Żebrowski

*Załącznik do Uchwały Nr XXVII/202/2016
Rady Miejskiej w Chojnie
z dnia 27 października 2016 r.*

**PLAN ODNOWY
MIEJSCOWOŚCI
GRABOWO
na lata 2016 - 2022**

Chojna, 2016

Plan Odnowy Miejscowości Grabowo na lata 2016-2022

I. Charakterystyka sołectwa Grabowo na tle gminy Chojna.

1.1 Dane administracyjne.

Miejscowość **Grabowo** leży na terenie Gminy Chojna w południowo-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Od strony zachodniej przez Odrę gmina graniczy z Niemcami, od południowej z gminami Cedynia i Moryń, od wschodniej z gminami Trzciesko-Zdrój i Banie, a od północnej – z gminą Widuchowa.

Siedzibą gminy jest miejscowość Chojna – (położenie geograficzne N 52°58' E 14°25'), położona w centralnej części gminy. Gminę Chojna tworzy 26 miejscowości, w tym **23** sołectwa. Miejscowość **Grabowo** położona jest na północny-zachód od ośrodka gminnego w odległości 7,5 km (położenie geograficzne N 53°00' E 14°20').

Gmina zajmuje powierzchnię 332 km² (w tym sołectwo **Grabowo 295 ha**), co czyni z niej największą obszarowo gminę powiatu i jedną z większych w województwie. Gminę zamieszkuje 13.689 osób (31.12.2015r.), z czego w miejscowości **Grabowo – 95** osoby. W skład sołectwa Grabowo wchodzi miejscowość Grabowo.

Gmina ma charakter rolniczy: 49,6 % (1630,4 km²) powierzchni gminy zajmują użytki rolne, 39,9% (132,9 km²) lasy i zadrzewienia, 5,0 % (166,1 km²) tereny zabudowane, a 2,46% (81,7 km²) – wody powierzchniowe.

Przez teren gminy bieżą dwie drogi krajowe: droga nr 26 Krajnik Dolny – Myślibórz i droga nr 31 Szczecin – Kostrzyn, oraz wojewódzkie: droga nr 122 Krajnik Dolny – Pyrzyce i droga nr 124 Osinów Dolny - Chojna, prowadzące do przejść granicznych z Niemcami oraz zelektryfikowana linia kolejowa relacji Kostrzyn – Szczecin, służąca głównie transportowi towarowemu.

Gmina jest ośrodkiem usług produkcji materiałów budowlanych, przewozów transportowych, handlu, w szczególności przygranicznego. Gospodarka gminy w znacznym stopniu opiera się na działalności

wielkoobszarowych gospodarstw rolnych, w której głównie przeważa produkcja roślinna. Duży potencjał do wykorzystywania stanowią tereny po byłych wojskach rosyjskich.

Około 30% obszaru gminy leży w granicach Cedyńskiego Parku Krajobrazowego, natomiast otulina parku obejmuje prawie całą powierzchnię gminy Chojna z wyłączeniem niewielkiego obszaru stanowiącego północno-wschodnią część gminy. Sołectwo **Grabowo** leży w całości w otulinie Cedyńskiego Parku Krajobrazowego.

1.2 Uwarunkowania społeczne.

1.2.1. Procesy demograficzne.

Gmina Chojna jest typową gminą miejsko - wiejską, zamieszkałą przez mieszkańców 13.689 na powierzchni 332, km² (stan na rok 2015). Gęstość zaludnienia w gminie wynosi 42 osoby na 1 km²; ludność na terenie gminy rozmieszczona jest stosunkowo równomiernie. Najwięcej mieszkańców koncentruje miasto Chojna - **7.207** a w dalszej kolejności Nawodna, Grzybno, Krzymów i Lisie Pole. Łącznie te cztery duże wsie skupiają prawie 20% ludności gminy.

Procentowy udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem gminy Chojna wynosił w 2014 roku 9,7%, gdzie w powiecie gryfińskim wynosił 9,1 %, a w województwie zachodniopomorskim 8,5%.

Kształtowanie się liczby mieszkańców gminy w latach 2012-2015 przedstawia tabela 1.

Plan Odnowy Miejscowości Grabowo na lata 2016-2022

Tabela 1. Liczba mieszkańców gminy wraz przyrostem naturalnym w latach 2012– 2015.

Rok	Liczba mieszkańców gminy	Przyrost naturalny
2012	14.057	-
2013	13.969	-55
2014	13.937	+11
2015	13.689	+6

Tabela 2. Struktura demograficzna ludności Gminy Chojna stan na 31.12.2014 r.

Wiek	Liczba mieszkańców
Przedprodukcyjny	2613
Produkcyjny	9125
Poprodukcyjny	2199

Tabela 3. Wybrane dane statystyczne za 2014r.

Wyszczególnienie	Dane za 2014r.
Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku	
0-2 lata	404
3-6 lat	593
7-12 lat	884
13-15 lat	436

1.2.2 Struktura bezrobocia.

Szczegółowe dane dotyczące bezrobocia w na terenie gminy Chojna przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela 4. Wybrane dane statystyczne według stanu na dzień 31.12.2014 r. -Gmina Chojna.

Wyszczególnienie	2014r.
Pracujący*	2011
Pracujący na 1000 ludności	144
Bezrobotni zarejestrowani	961
w tym kobiety w %	53,4
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	10,5
Udział zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym w %	12,1

*Stan w dniu 31.12. bez podmiotów gospodarczych o liczbie ludności pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

Plan Odnowy Miejscowości Grabowo na lata 2016-2022

Tabela 5. Wybrane dane statystyczne według stanu na dzień 31.12.2015 r. - Bezrobocie Gminy Chojna na tle gmin Powiatu Gryfińskiego.

Miasto / Gmina	Ogółem		Zamieszkali na wsi		Procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
	razem	kobiety	razem	kobiety	
G. Banie	330	197	330	197	7,9%
MG. Gryfino	962	584	388	237	4,6%
G. Stare Czarnowo	105	65	105	65	4,2%
G. Widuchowa	262	161	262	161	7,2%
MG. Cedynia	258	129	177	87	9,1%
MG. Chojna	821	449	494	280	9,0%
MG. Mieszkowice	362	205	211	129	7,5%
MG. Moryń	268	151	202	119	9,4%
MG. Trzcińsko Zdr.	353	188	232	128	10,0%
Powiat Gryfiński	3 721	2 129	2 401	1 403	

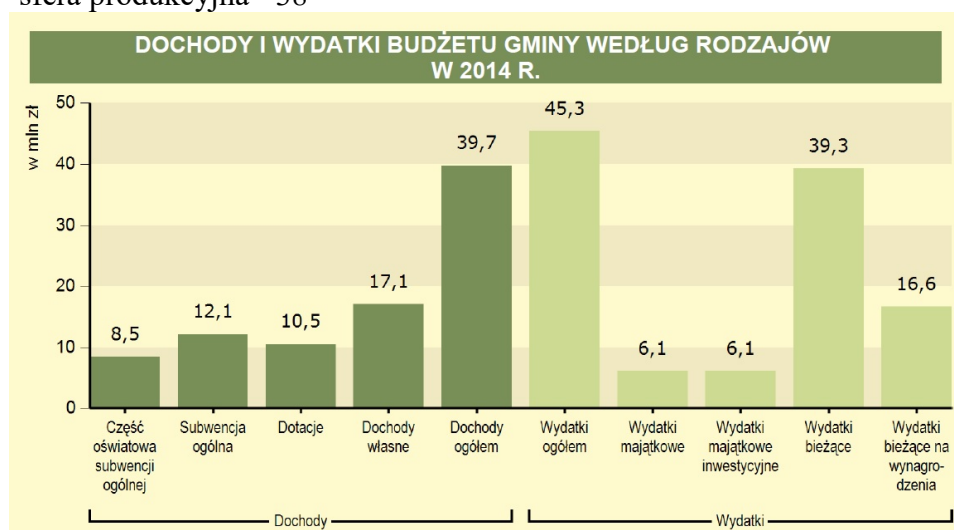
Źródło: strona www. Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie.

1.3 Uwarunkowania gospodarcze.

Na terenie gminy prowadzona jest indywidualna działalność gospodarcza przez 1389 podmiotów gospodarczych.

Struktura podmiotów gospodarczych w gminie Chojna przedstawia się następująco:

- sfera usługowa - 505
- sfera handlowa - 621
- sfera budowlana - 225
- sfera produkcyjna - 38

Plan Odnowy Miejscowości Grabowo na lata 2016-2022

Tabela 6. Edukacja.

Edukacja	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Placówki wychowania przedszkolnego	8	8	8
w tym przedszkolach	1	1	1
Miejsca w przedszkolach	250	250	240
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	419	385	341
w tym przedszkolach	257	237	242
Szkoły podstawowe	8	8	8
Uczniowie szkół podstawowych	837	902	937
Szkoły gimnazjalne	2	2	2
Uczniowie szkół gimnazjalnych	490	453	442
Liczba uczniów przypadająca na 1 oddział w szkołach podstawowych	15	16	16
Liczba uczniów przypadająca na 1 oddział w szkołach gimnazjalnych	20	22	22

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca, GUS Szczecin 2015 r.

1.4 Walory kulturowe i turystyka.

1.4.1 Zabytki.

Na terenie gminy Chojna znajduje się znaczna ilość zabytków kulturowych. Do najbardziej interesujących zabytków na terenie gminy należą: kościół gotycki z cegły na podbudowie kamiennej, dzieło Henryka Brunsberga ze Szczecina z XIV wieku oraz ratusz gotycki z pierwszej połowy XIV wieku, znajdujące się na terenie starego miasta w Chojnie. Został on wzniesiony przez mieszczan chojeńskich i stanowił Dom Kupca. Ważnym elementem kulturalnym miasta Chojna są także mury obronne z XIII – XV w. z basztami i bramami: Barnkowską – zamykającą miasto od wschodu i Świecką – zamykającą miasto od zachodu.

Ponadto na terenie gminy występuje szereg zabytkowych kościołów, znajdujących się m.in. w miejscowościach Chojna (ul. Barnkowo), Krzymów, Krajnik Górny, Mętno.

Wykaz zabytkowych obiektów znajdujących się na terenie gminy Chojna przedstawia tabela 6.

Tabela 7. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy Chojna.

Miejscowość	Obiekt
Białęgi	<ul style="list-style-type: none"> • Park dworski • Kościół Św. Andrzeja Apostoła
Brwice	<ul style="list-style-type: none"> • Park dworski • Kościół św. Antoniego
Chojna	<ul style="list-style-type: none"> • Kościół św. Trójcy • Kościół św. Marka • Teren Starego Miasta • Poczta, ul. Roosevelta 2 • Willa, ul. Kościuszki • Ratusz • Obwarowania miejskie • Klasztor poaugustiański • Kamienica, ul. Jagiellońska 9 • Dom mieszkalny, ul. Jagiellońska 9 • Kaplica p.w. św. Gertrudy • Kościół NMP
Garnowo	Kościół M.B. Wspomożenia Wiernych
Godków	Kościół Maksymiliana Marii Kolbego

Plan Odnowy Miejscowości Grabowo na lata 2016-2022

Grzybno	Kościół Antoniego z Padwy
Jelenin	Kościół Matki Bożej Szkaplerznej
Krajnik Dolny	<ul style="list-style-type: none"> • Cmentarz przykościelny • Ruiny kościoła
Krzymów	<ul style="list-style-type: none"> • Pałac i park dworski • Kościół św. Józefa • Folwark
Mętno	Kościół Zwiastowania NMP
Mętno Małe	<ul style="list-style-type: none"> • Park dworski • Kościół
Narost	<ul style="list-style-type: none"> • Park dworski • Kościół M.B. Królowej Polski
Nawodna	Kościół św. Krzyża
Rurka	<ul style="list-style-type: none"> • Kaplica Templariuszy • Dwór • Park dworski
Stoki	Park dworski
Zatoń Dolna	<ul style="list-style-type: none"> • Kościół św. Maksymiliana Marii Kolbego • Park

1.4.2 Turystyka.

Bardzo urozmaicony i zarazem zróżnicowany krajobraz, liczne i malownicze jeziora, zróżnicowane gatunkowo kompleksy leśne, klimat i jego korzystne walory zdrowotne oraz czyste powietrze, stwarzają szerokie możliwości wykorzystania obszaru dla turystyki i rekreacji mieszkańców Chojny i regionu szczecińskiego, jak również mieszkańców strefy przygranicznej Niemiec (turystyka tranzytowa).

Usankcjonowaniem prawnym mającym na celu zachowanie walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazu było powołanie Cedyńskiego Parku Krajobrazowego. Prawie 31% obszaru gminy znajduje się w granicach Parku, a ponad połowa obszaru gminy wchodzi w skład jej otuliny - czyli strefy ochronnej. Główną funkcją CPK obok ochrony środowiska przyrodniczego jest rekreacja. Dla terenu samego parku preferowaną formą turystyki jest turystyka krajoznawczo-piesza i rowerowa oraz sporty wodne – żeglarstwo i kajakowanie. Powinno się ograniczyć lokalizację ośrodków wypoczynkowych o trwałej zabudowie do jedynie ogólnodostępnych pól biwakowych bądź plaż oraz wyznaczania ścieżek dydaktycznych, wykonanie punktów widokowych (platform), wiat przeciwdeszczowych, miejsc odpoczynku i tablic informacyjnych.

Na terenie parku możliwa jest lokalizacja małych (do 100 miejsc) pól namiotowych w rejonie wsi i jeziora Mętno i jeziora Ostrów. Do najbardziej przydatnych do wypoczynku i kąpieli należy jezioro Ostrów o czystych wodach w II klasie czystości. Analogicznie jak w przypadku jeziora Mętno, poza istniejącym zagospodarowaniem wypoczynkowo – rekreacyjnym nie należy i nie przewiduje się żadnego innego zagospodarowania. Rozwój wypoczynku letniskowego w tej części Parku i gminy powinien odbywać się na bazie istniejącej infrastruktury.

Ponadto należy rozważyć możliwości rozwojowe i starać się wspierać na terenie gminy agroturystykę. Wiele miejscowości posiada także możliwości rozwoju tej formy turystyki na bazie istniejącego zainwestowania. Panuje tu cisza i spokój umożliwiające prawdziwy wypoczynek, powietrze jest czyste, a uroda okolicznych lasów i jezior gwarantuje powrót sił fizycznych i psychicznych. Wykorzystując swoje zasoby turystyczne gmina powinna aktywnie wspierać obszar związany z rozwojem zaplecza turystycznego i promocją agroturystyki w gminie

II. Sołectwo Grabowo.

1. Rys historyczny.

1.1 Nazwy dawne.

Grabowe (1270 r.). Grabow (od 1337 r. do 1945 r.).

1.2 Historia.

Pierwsza wzmianka pochodzi z 1270 r - wieś słowiańska. W 1337 r. wieś na prawie niemieckim (z niemieckimi osadnikami) z 46 łanami i młynem wodnym w posiadaniu rodziny von Fiddichow. W 1349 r. - wzmianka o 6 łanach posiadanych przez radcę z Chojny. W 1374 r. było tu lenno rodu von Wedel. Od połowy XV w. do wojny 30-letniej - rodu von Schoning. W 1676 r. należy do margrabinii Dorothei ze Schwedt, łącznie z majątkiem w Krajniku Górnym; w dobrach Hohenzollernów pozostaje do 1827 r., kiedy to wykupiony zostaje przez rodzinę von Humbert i należy do niej, jako folwark majątku w Krajniku Górnym, do 1945 r. We wsi występowały też gospodarstwa chłopskie i tak wg rejestrów z 1718 r. we wsi było 10 gospodarzy (każdy z 3 łanami ziemi), 8 zagrodników (po 1 łanie), kowal, pasterz i młynarz (każdy po 1 łanie). Wg danych z 1809 r. we wsi było 14 gospodarzy na dużych gospodarstwach, 2 chałupników i 9 rękodzielników. Ogólna liczba zagród (ok. 20) pozostała niezmienną do końca XIX w. W 1945 r. w wyniku walk między wojskami radzieckimi i niemieckimi zniszczona została część wsi i kościół.

2. Ludność.

Liczba mieszkańców : 1804 r. - 265; 1915 r. - 434; ok. 1928 r. - 420 (w tym 96 związanych z wjątkiem); 1937 - 420. Obecnie miejscowość Grabowo zamieszkują **104** osoby.

3. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne.

3.1 Infrastruktura.

3.1.1 Komunikacja.

Położenie przy drodze – miejscowość położona jest wzdłuż drogi krajowej nr 26 relacji Chojna – Krajnik Dolny.

Połączenie komunikacyjne – w miejscowości zlokalizowany jest przystanek komunikacji autobusowej PKS.

3.1.2 Kanalizacja sanitarna, deszczowa i oczyszczalnia ścieków.

Na terenie Grabowa brak jest kanalizacji sanitarnej, deszczowej oraz oczyszczalni ścieków.

3.1.3 Ciepłownictwo.

Zabudowa zagrodowa i jednorodzinna korzysta z kotłowni indywidualnych węglowych.

3.1.4 Gazownictwo.

Gmina nie posiada sieci gazowej. Mieszkańcy Grabowa indywidualnie zaopatrują się w butle z gazem płynnym.

3.1.5 Telekomunikacja.

Do miejscowości Grabowo doprowadzona jest sieć telefoniczna.

Plan Odnowy Miejscowości Grabowo na lata 2016-2022

3.2 Instytucje kościelne i świeckie.

Kościół - filia parafii w Naroście wzmiankowana w 1491 r., będąca wówczas pod patronatem klasztoru augustiańskiego w Chojnie. W 1494 r. jako patron wymieniany jest Nicolaus von Schoning. Gotycka budowla z XIII/XIV w. postawiona z kamienia; wieża przebudowana w XVII/XVIII w. w formach barokowych z latarnią przykrytą barokowym hełmem. Kościół został zniszczony w 1945 r.

3.3 Dwór.

Spalony w 1945 r.

3.4 Folwark.

Założony na pocz. XVIII w.; zabudowania posadowione (wg mapy z k. XIX w.) po płd. stronie nawsia.

Układ założenia folwarcznego - na planie U, otwartym ku ulicy. Dwór stał prawdopodobnie na płd. zamknięciu dziedzińca a na płd. od niego założono ogrody.

Zabudowa gospodarcza - nie zachowana, brak przekazów pozwalających określić formy zabudowy.

Stan zachowania -zabudowania folwarczne wyburzone, pozostał po nich pusty plac.

3.5 Przemysł, technika.

Młyn – wodny wzmiankowany w 1337 i 1718 r.; zaznaczony na mapie z k. XIX w. na wsch. krańcu wsi. Obecnie nie istnieje.

3.6 Zieleń komponowana i cmentarze.

- 1) **Park:** Otaczał założenie folwarczne i dwór od płd.; obecnie nieczytelny.
- 2) **Cmentarz:** przykościelny - założony na planie czworoboku wokół kościoła posadowionego w centrum nawsia; otoczony kamiennym murem (XIX w.). Obsadzony na obrzeżach szpalerem kasztanowym i we wsch. kępą tuj.
- 3) **Obsadzenia dróg:**
 - aleja lipowa przecinająca nawsie wzdłuż zachodniej granicy cmentarza przykościelnego, dobrze zachowana;
 - alejowe obsadzenia kasztanowe ulic po obu stronach nawsia, obecnie jeszcze czytelne po stronach płd; znacznie przerzedzone po stronie półn. (przy obecnej szosie Krajnik Dolny - Chojna).

3.7 Zabudowa wsi.

- 1) Mieszkalna – wieś była zniszczona w czasie działań wojennych i w zabudowie powstały liczne ubytki. Zachowana zabudowa pochodzi z okresu od 4 ćw. XIX w. (dom nr 15) do 1 ćw. XX w. (nr 4, 6) W zdecydowanej większości są to domy murowane, za wyjątkiem nr 15, który prezentuje typ szerokofrontowej chałupy ryglowej;
- 2) Gospodarcza – podobnie jak w przypadku zabudowy mieszkalnej we wsi zachowały się budynki gospodarcze z okresu od 3 ćw. XIX w. do 1 ćw. XX w.. Najstarsze mają konstrukcję ryglową (np. stodoła przy domu nr 15). Budynki z k. XIX i pocz. XX w. stawiono z cegły. Budynek inwentarsko-magazynowy z pocz. XX w. w zagrodzie nr 3 wyróżnia się bogatą dekoracją elewacji a szczególnie szczytów.
- 3) **Inna** – ogrodzenia frontów zagród; ceglano-kamienne filary na froncie zagrody nr 3 oraz bramy przy zagrodach nr 17, 19.

Plan Odnowy Miejscowości Grabowo na lata 2016-2022

3.8. Układ wsi.

- 1) **Historyczny** /lokacyjny/ – owalnica z nawsiem w kształcie wrzeciona rozwiniętym na osi NW-SE, w centrum którego posadowiono kościół (XIII/XIV w.);
- 2) **Przekształcenia** (do 1945 r.) – wg mapy z końca XIX w. pozostał zachowany układ owalnicowy; zmiany w starym układzie spowodowane zostały powstaniem założenia folwarcznego (XVIII w.) po północnej stronie nawsia; jego zabudową i przecięciem trzema drogami oraz rozbudową wsi o kilka dużych zagród na S-E od średniowiecznego układu;
- 3) **Współczesny** – przeprowadzenie szosy Krajnik - Chojna, zniekształcającej historyczny przebieg ulicy wiejskiej po płu. strome nawsia, zniszczenie kościoła, wyburzenie założenia dworsko-folwarcznego, wyburzenie ponad 70 % zagród spowodowało częściowe zatarcie historycznego układu wsi owalnicowej z późniejszymi (XVIII-XIX w.) nawarstwieniem.

3.9. Rozplanowanie zabudowy w zagrodzie.

Historyczne - wg mapy z 4 ćw. XIX w. we wsi dominowała forma dużej zagrody chłopskiej; nielicznie występowały mniejsze zagrody;

Zmiany (do 1945 r.) - utrzymane zostały formy zagród zarejestrowane w 4 ćw. XIX w.;

Współczesny - zdecydowana większość zagród uległa wyburzeniom lub przekształceniom; zachowały się jedynie pojedyncze przykłady historycznych form zagród : nr 3, nr 15.

3.10. Stan zachowania – ocena walorów zabytkowych miejscowości.

Układ wsi – historyczne rozplanowanie wsi owalnicowej (z późniejszymi nawarstwieniami) pozostał czytelnym mimo wojennych zniszczeń w zabudowie i współczesnych przekształceń;

Układ zagród – nie zachowany w skali całej wsi; tradycyjne formy zagród występujące historycznie we wsi zachowane nielicznie;

Zabudowa – w większości zniszczona lub przebudowana.

Miejscowość z tradycyjnym krajobrazem kulturowym zdewaloryzowana, z zachowanymi jedynie elementami zabytkowymi: terenem parceli kościelnej z cmentarzem przykościelnym, murem cmentarnym, zachowanymi obsadzeniami ulic wokół dawnego nawsia oraz pojedynczymi obiektami budowlanymi.

4. Użytkowanie terenu.

Tabela 8. Struktura użytkowania gruntów na terenie Sołectwa Grabowo.

Rodzaje gruntów	Powierzchnia [ha]	Udział w ogólnej powierzchni [%]
Powierzchnia ogólna	294,81	100,00
Użytki rolne	258,42	87,66
grunty orne	250,51	84,97
sady	2,76	0,94
łąki	1,59	0,54
pastwiska	3,56	1,21
Grunty pod lasami	7,13	2,42
lasy	6,68	2,27
grunty zadrzewione i zakrzewione	0,45	0,15
Grunty pod wodami	0,69	0,23
wody stojące	0,00	0,00
wody płynące	0,00	0,00
rowy	0,69	0,23

Plan Odnowy Miejscowości Grabowo na lata 2016-2022

Tereny komunikacyjne	16,41	5,57
drogi	16,41	5,57
kolejowe i inne	0,00	0,00
Tereny zabudowane zurbanizowane i rekreacyjne	8,43	2,86
Mieszkania, przemysłowe i inne	5,28	1,79
niezabudowane	2,86	0,97
zielone i rekreacyjne	0,29	0,10
Tereny różne	0,00	0,00
Nieużytki	3,73	1,27

5. Strefy ochrony konserwatorskiej.

W Grabowie możemy wyszczególnić następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B” - ochrony zachodniej części nawsia, na której znajduje się parcela kościelna wraz aleją lipową i terenem nie zabudowanym - do ulicy przecinającej nawsie na wysokości zagrody nr 15;

Ochrona starodrzewu w obrębie wsi - warunki jak w strefie „K”.

Tabela 9. Zabudowa o wartościach zabytkowych.

	OBIEKT/ funkcja pierwotna i obecna/	adres	materiał	datowanie
1.	mur kościelny		kam.	XVI-XIX w.
2.	zagroda: bud. mieszkalny, stodoła, bud. inwentarski, bud. gospodarczy, filary ogrodzenia od strony ulicy	nr 3	cegł./kam.	XIX/XX w.
3.	bud. mieszkalny	nr 4	cegła	pocz. XX w.
4.	zagroda: bud. mieszkalny, stodoła, bud. inwentarski	nr 15	cegła	4 ćw. XIX w.
5.	bruki na ulicy po zach. stronie nawsia		kam.	XIX w.

6. Krajobraz, zasoby przyrody.

Miejscowość położona na lekko pofałdowanym, otwartym terenie, przy szosie Krajnik - Chojna. Osłonę zabudowań tworzy zachowany starodrzew przy ulicach wsi.

Wieś Grabowo graniczy z obszarem chronionym Natura 2000 w zakresie obszaru specjalnej ochrony ptaków – Ostoja Cedyńska.

7. Ocena mocnych i słabych stron wsi.

1) Mocne strony:

- położenie przy drodze krajowej (handel),
- bliskość granicy z Niemcami (ok.3 km),
- aktywna społeczność lokalna.

2) Słabe strony:

- wysokie bezrobocie;
- słabo rozwinięta infrastruktura (brak sieci kanalizacyjnej, deszczowej, oczyszczalni ścieków, brak sieci gazowej),
- brak możliwości aktywnego rozwoju mieszkańców w dziedzinie kultury, sportu,
- migracja młodzieży do dużych miast,
- położenie przy drodze krajowej (hałas).

III. Planowane kierunki rozwoju.

1. Założenia i cele Planu Odnowy Miejscowości Grabowo określają rozwój miejscowości w najważniejszych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego do osiągnięcia których, trzeba dążyć, aby poprawić komfort życia mieszkańców poprzez tworzenie technicznych warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego oraz ochronę i rozwój wartości przyrodniczych i kulturowych gminy.

Możemy wymienić następujące działania kierunkowe:

- 1) **Infrastruktura społeczna** - likwidacja dysproporcji miasto-wieś poprzez likwidację zapóźnień w rozwoju infrastruktury społecznej.
- 2) **Infrastruktura techniczna** - likwidacja dysproporcji miasto-wieś poprzez likwidację zapóźnień w rozwoju infrastruktury technicznej.
- 3) **Rozwój gospodarczy** - utrzymanie rolnictwa i przetwórstwa rolnego jako ważnego czynnika rozwoju; Rozwój turystyki w oparciu o parki krajobrazowe, rzekę Odrę i przygraniczne położenie gminy.
- 4) **Ochrona środowiska** - zachowanie czystego środowiska, zachowanie naturalnych, krajobrazowych i przyrodniczych walorów gminy.

2. Wizja rozwoju wsi.

Wizja odnowy wsi powstała w wyniku dyskusji mieszkańców podczas Zebrania Wiejskiego, określone zostały wszystkie ważne obszary problemowe oraz preferencje rozwojowe wynikające z istniejących uwarunkowań. Zostały wyznaczone następujące kierunki rozwoju:

2.1. Poprawienie infrastruktury rekreacyjnej:

- dalsza modernizacja placu zabaw

2.2. Poprawienie dostępności kultury:

- remont świetlicy wiejskiej

2.3. Ochrona środowiska:

- gospodarka wodno-ściekowa- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.

3. Opis planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną w okresie co najmniej 7 lat od dnia przyjęcia planu odnowy miejscowości, w kolejności wynikającej z przyjętych priorytetów rozwoju miejscowości, z podaniem szacunkowych kosztów ich realizacji.

3.1. Poprawienie infrastruktury rekreacyjnej.

3.1.1 Dalsza modernizacja placu zabaw.

Plac zabaw znajduje się na działce nr 34 obręb Grabowo, Częściowo teren ten został już zagospodarowany. Dla poprawy bezpieczeństwa dzieci konieczna jest wymiana około 100 m ogrodzenia. Przewiduje się także dalsze doposażenie placu zabaw.

Prace polegać będą na: zakupie urządzeń zabawowych i ich montażu na działce, a także na zakupie i postawieniu siatki ogrodzeniowej.

Planowane działanie wpłynie na podniesienie atrakcyjności infrastruktury miejscowości Grabowo. Będzie miejscem spotkań dzieci i młodzieży, dzięki czemu wpłynie na ich integrację.

3.2. Poprawienie dostępności kultury

3.2.1 Remont świetlicy wiejskiej i uporządkowanie placu wokół świetlicy.

Celem projektu jest dalszy remont świetlicy wiejskiej. Budynek znajduje się na działce należącej do Gminy Chojna oznaczonej wg ewidencji gruntów obręb Grabowo nr 59.

Plan Odnowy Miejscowości Grabowo na lata 2016-2022

Przewiduje się wykonanie następujących prac: wykonanie elewacji świetlicy i jej ocieplenia remont wewnątrz budynku, a także utwardzenie placu wokół świetlicy poprzez wyrównanie terenu, i ułożeniu płyt betonowych. Konieczne jest także dalsze doposażenie świetlicy w meble oraz sprzęt sportowo zabawowy.

Świetlica będzie sprzyjała zaspokajaniu potrzeb kulturalnych mieszkańców wsi oraz będzie elementem integracji mieszkańców.

Dzięki uporządkowaniu placu powstanie nowa infrastruktura społeczna wsi, poprawi się estetyka miejscowości.

3.3.Ochrona środowiska.

3.3.1. Gospodarka wodno-ściekowa- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.

W miejscowości Grabowo w ramach funduszu PROW 2007-2013 wybudowano 5 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Zadanie będzie realizowane pod nazwą: „**Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków sanitarnych na terenie gminy Chojna – etap IV.**”

Budowa obejmuje w pierwszej kolejności wybudowanie 5 przydomowych oczyszczalni ścieków na działkach nr 57/1, (77/1 i 77/2), 102, 61,28/2 obręb Grabowo.

W miarę posiadania środków finansowych i możliwości uzyskania dofinansowanie tych przedsięwzięć z funduszu PROW w latach 2017-2022 planowane mogą być następne przydomowe oczyszczalnie.

Cel: Na nieruchomościach, które do tej pory nie były wyposażone w zbiorniki bezodpływowe lub zbiorową kanalizację budowa przydomowych oczyszczalni ścieków spowoduje ochronę środowiska gruntowego.

Ze względu na duże koszty budowy sieci kanalizacji ściekowej od miejscowości Grabowo do oczyszczalni w Chojnie, bardziej korzystnym wariantem dla Gminy Chojna jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.

Przeznaczenie: Niedostateczne wyposażenie obszarów wiejskich w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną hamuje rozwój przedsiębiorczości oraz wpływa negatywnie na poziom życia mieszkańców. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków wpłynie na rozwój gospodarczy obszarów wiejskich oraz poprawę warunków życia. Wywożenie ścieków ze zbiorników bezodpływowych to duży wydatek finansowy dla mieszkańców.

Zadanie planowane jest przy udziale środków unijnych: „Gospodarka wodno-ściekowa” w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Wychodząc naprzeciw problemom w zakresie gospodarki wodno - ściekowej, Gmina Chojna w okresie unijnego programowania na lata 2007 – 2013, aplikowała trzykrotnie o wsparcie finansowe zadań inwestycyjnych z zakresu gospodarki wodno - ściekowej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2007 - 2013, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Na przełomie lat 2012 – 2015 zrealizowane zostały trzy etapy inwestycyjne, polegające na wybudowaniu naturalnych i biologicznych przydomowych oczyszczalni ścieków sanitarnych, zlokalizowanych na prywatnych nieruchomościach mieszkańców z terenu gminy Chojna.

Plan Odnowy Miejscowości Grabowo na lata 2016-2022

Łącznie, w ramach zrealizowanych projektów, wybudowano 86 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Łączna wartość wszystkich inwestycji: 1.152.250,33 zł brutto, co w rozbiu daje: wartość dofinansowania (ze środków PROW 2007 – 2013) - 737.255,75 zł; środki własne Gminy Chojna – 414.994,58 zł.

W celu kontynuacji realizacji przedsięwzięć w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, Gmina Chojna planuje złożyć wnioski o przyznanie pomocy na operacji typu „Gospodarka wodno- ściekowa”, objętych PROW 2014-2020 na wybudowanie 54 przydomowych oczyszczalni ścieków sanitarnych, jako działanie priorytetowe na lata 2017 – 2018 (lata realizacji inwestycji), zgodnie z dokumentacją projektową przygotowywaną sukcesywnie od 2015 roku.

Przedsięwzięcie jest zgodne z dokumentem strategicznym w zakresie gospodarki wodno – ściekowej przyjętym *Uchwałą NR XXVI/182/2016 Rady Miejskiej w Chojnie z dnia 28 września 2016 r. w sprawie zatwierdzenia aktualizacji gminnego programu oczyszczania ścieków na terenie gminy Chojna.*

W miarę możliwości finansowych Gminy Chojna i możliwości aplikowania o wsparcie finansowe ze środków unijnych, Gmina Chojna będzie sukcesywnie kontynuować realizowanie inwestycji polegających na uporządkowaniu gospodarki wodno – ściekowej na terenie gminy Chojna.

4. Harmonogram realizacji przedsięwzięcia oraz szacunkowe koszty:

Tabela 10. Harmonogram realizacji przedsięwzięcia oraz szacunkowe koszty:

Lp.	Nazwa zadania	Opis planowanych zadań (poszczególne grupy prac w ramach projektu)	Wartości poszczególnych zadań w ramach projektu netto/brutto w zł	Okres realizacji zadania rozpoczęcie/zakończenie	Priorytet realizacji
1.	Dalsza modernizacja placu zabaw	Zakup urządzeń zabawowych ich montaż Zakup siatki ogrodzeniowej i jej postawienie.	8.000 netto 9840 brutto	2018 2019	budżet Gminy Chojna
2.	Remont świetlicy wiejskiej	Wykonanie elewacji budynku Prace związane z porządkowaniem terenu Doposażenie świetlicy	70.000 netto 86.100 brutto	2018r. 2020r.	PROW 2014-2020
3.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków sanitarnych na terenie gminy Chojna – etap IV	Opracowanie dokumentacji projektowej. Budowa oczyszczalni.	Całkowity koszt budowy przydomowych oczyszczalni w 15 sołectwach Gminy Chojna w latach 2016-2018 to około 1.056.910,57 zł netto 1.300.000 zł brutto	2017-2018	W ramach operacji typu „Gospodarka wodno- ściekowa”, objętych PROW 2014-2020. i środki budżetu Gminy Chojna.